

omnia habentur. Vt autem eadem lege ait Vlpianus, id interdictionem exponendo, reficere viam, est eam reducere ad pristinum statum: eaque de causa, qui illam aperit, cum in re proposita non sit, facere eam de novo, sed eam reducere ad veterem altitudinem & latitudinem, hoc est, profunditatem, sanè reficere illam ceteris iuris & qui illam purgat, sublato quod super eam est, reficere illam dicitur: quo fit, vt aperto viae, viaeque purgatio, partes quaedam sint refectionis viae.

12 Lege si in agrum ff. eod. tit. habetur: Si quis in vicini agrum reijciat viam publicam, partem eius agrum occupando, competit domino agri actio in factum aduersus ita reijcientem, ad interesse, vt scilicet ei soluat, quantum sua intererat non esse id dandum ab eo illi datum. Quod intelligo, vltra venditionem partis sui agri ea via publica occupati. Si enim finem tali parti agri mandata, delecta ea de causa fuit, aut impedimento fuit via immissa per eam partem agri, ne eo anno semina illi mandarentur, aut vallum, quo ea pars agri munita erat destructum fuit, vel quod aliud damnum ei dedit ea via publica refectione in talem partem agri, ad ea omnia damna illi tenetur, vt ea lege habetur. Atque ita cessant multa ex ijs, quae Capolla de feruit. ruff. praed. dior. c. 3. à num. 40. hac de re tradit. Illud verò cum Bart. & cum illo probol. lege si agrum citata, nò tradi pecularem actionem, quae de via reiecta nuncupetur, & ex lege illa competit: sed in ea lege doceri, competere actionem ad damnum ea ratione datur, quod ex natura ipsa rei atque in foro conscientiae debetur, & pro eo competit vtilis subsidiaria actio in factum legis Aquiliae, iuxta ea quae dum de damno dato, lege Aquilia, supra à nobis habitus est sermo, dictum est. Eadem enim in agrum, subiungitur, si quis exarauit, aut damnum aliud simile intulit viae publicae, compelli ad illius munitionem, ac refectionem in factum, in quo antea erat.

DISPV. 708.

De itinere, actu, viaque priuatis.

SVMMARIVM.

- 1 Via, iter, & actus, ut seruitutes sunt, in quo differant.
- 2 Itineris seruitus ad qua se extendat.
- 3 Actus seruitus ad qua se extendat, & comprehendit seruitutem itineris tanquam partem integram, etiam quo ad ius.
- 4 Via seruitus ad qua se extendat.
- 5 Via seruitus quantitate latitudinis esse debeat, quando aliud non fuit conuentum. Itineris, aut actus latitudo, arbitris est definienda, quando pacto nò fuit definita, nec partes conueniunt.
- 6 Via, itinere, aut actu per alienum praedium non vi, clam, nec precario, qui intra annum computatum usque ad item contestatam triginta diebus, saltem interpolatis, est vsus, quo interdicto aduersus impediendam ulterius eadem seruitute uti, subueniatur.
- 7 Via itinere, aut actu, qui ita triginta diebus est vsus, ut ei concedatur praedium interdictum, necesse est ut fuerit vsus cum credulitate, quod seruitutem, quam intendit haberet. Atque si interrogatus, veri similem rationem reddat, quod id crediderit, tunc dicitur sine alia probatione est in eo interdicto, adhibito ei iuramento, quod cum ea credulitate fuerit vsus, si pars aduersa id petat. Si vero verisimile sit non cum ea credulitate fuisse vsus, denegandum ei est id interdictum.
- 8 Via publica quando impedita est, qui praedium iux-

ta eam via partem habet, transiitum concedere debet per suum praedium, donec id impedimentum cesserit. 9 Via, itinere, aut actus, si satis est, aliquem vsus exercere, ginta diebus modo explicato, per suum praedium, aut quocumque alium nomine vsus transiitum, vt id interdictum ei competat. Emphyteuta autem, seu datarius, & usufructuarius transiitum, sibi ipsis competit id interdictum. 10 Via, iter, actus, si impedita fuerit, aut is, qui eiserat vsus, legitime fuit impeditus ne eis videretur, atque intra annum retro vsque ad punctum, quo impedimentum cepit, vsus est eis triginta diebus, per restitutionem in integrum, conceditur ei hoc interdictum.

11 Via, itinere, aut actus, quod precario videntur familiaribus domini praedij dominantis, aut is, cui precario ipse suum praedium dominans concesserat, non impeditur quominus domino praedij dominantis competat idem interdictum, etiam per eum illorum usum, quando ipse tanquam re sibi debita intendebat se illoque uti.

12 Via, itinere, aut actus, si quis, vel antecessor ipsius in praedio dominante, vsus est triginta diebus intra eum annum, tanquam seruitute debita, quod postea in eodem anno utatur precario, non impeditur, quominus ei competat id interdictum. Idem autem est, si intra eundem annum succedat alius in eo praedio, & utatur comparatione illius precario, ut, aut clam.

13 Via, itinere, aut actus, si quis sit prohibitus uti per se, aut per suum domesticum, & postea continetur vsus, censetur vsus uti aut clam. Si tamen dominus ignorauit prohibitionem factam suo, & ipse vsus continet, non censetur uti uti aut clam.

14 Via, itinere, aut actus, si quis aliquem uti prohibuit, & postea successori similiter prohibeat, comparatione neutrius competit hoc interdictum.

15 Via, itinere, aut actus, si partem domini praedij dominantis, & postea successori illi utatur triginta diebus, successori illi competit hoc interdictum aduersus prohibentem.

16 In hoc interdicto etiam agitur ad interesse.

17 Eodè interdicto subuenitur ut impediatur, via, iter, aut actus eiusdem quantitatis, & non maioris, quàm vsus est eo anno.

18 Via, iter, aut actum, reficere volens, si impediatur efficere, quantum iure sibi competit, quo interdicto ei subueniatur, modo si dubium sit, probet se vsus illis fuisse eo anno triginta diebus, & ius verum habere ad eam seruitutem, & modo caueat de damno infecto, si ex tali refectione timeatur.

19 Via, aut itineris, qui probat ius habere, agere potest confessoria, vt sibi permittatur ea reficere, esto eo anno illi non fuerit vsus: vt verò ex hoc interdicto ei subueniatur, necesse est probet etiam vsus triginta diebus eo anno.

20 Via itinereque refectione, qualis, & quanta permittenda.

21 Via & itineris interdictum quibus, & aduersus quos competit.

VT, qua ad vias spectant, coniungamus, ac abfoluamus, haec disputatio praecedenti erit adiungenda. Iter & actus lococo, vt & in titulo, ff. de itinere actusque, priuato, non sumuntur pro itinere ac via materialibus, quibus gradumur, sed significati seruitutes rusticas, quas praedium vnum rusticum habet in aliud. Vt verò ex parte diximus supra Disp. 11. & nunc copiosius est explicandum. Hoc est discrimen inter iter, actum, & viam, vt modo sumuntur. Quod iter est ius hominem eundi & ambulandi per praedium, quod eam seruitutem rusticam imponit

sitam habet, non verò agendi iumentum, aut vehiculum, vt habetur, instit. de feruit. ruff. praed. in princ. & l. prima, ff. eod. tit. Vbi glossa exponunt, eundem iumentum scilicet solum ambulandi verò, cum foecio, aut foecijs. Lex 3. tit. 1. par. 3. exponit, quod quamuis ire possit cum socio, aut foecijs, non tamen possint ire simul, sed vnus post alium, quod videtur nimia restrictio, & contrarium ait ibidem Gregor. Lopez communiter affirmare doctores stando in iure communi. Quamuis autem, qui seruitutem solum itineris habet in aliquo praedio, non possit per id praedium agere iumentum, aut vehiculum, hoc est, ducere illa ante se, vel post se. potest tamen ipse ire eques, vel in sella gestatoria, aut in lectica, vel in thedaietiam si illam trahat vnus, aut plures equi, vel iumenta, vt expressè habetur l. qui sella, in princ. & l. inter. ff. de feruit. rustic. praed. quoniam id non est agere iumentum, lecticam, rheadam, vel currum, sed eis vehi, itaque illis agere, vt l. qui sella, rectè dicitur, sed solum illa agere ire ducere. Vnde rectè Capolla de feruit. ruff. praed. cap. 1. num. 4. & 5. ait, antedictum esse, num, qui supra iumentum onustum, aut supra plaustrum onustum, sed et, ac ducitur, sed et gratia agendi iumentum, ut iumenta, onusque vehendi, aut verò gratia iter agendi in illis, esto tanquam necessaria ad iter aliqua in eis asportet, vt culcitram, aut viculum, vel aliud simile. Si enim gratia iter agendi, ac vehatur, illud ad seruitutem dumtaxat itineris attinet, & non ad seruitutem actus, ac proinde, tanquam minimè excedens seruitutem itineris, est licitum, etiam si in ea rheada, aut curru, aliquis super equos, aut iumenta, sedeat, quia illa moderetur. Si verò, qui ita supra onus vehitur, ibi sedeat gratia moderandi iumenta, vel eductio onus, tunc illud est agere plaustrum, & iumenta, vehereque id onus, licet simul ipse ibi iter faciat, egredietur, proinde limites seruitutis itineris, prinetur, ad actum, atque adeo nò licet Seruitus autem actus, est ius hominis eundi & ambulandi, agendi iumenta, vehiculum, aut aliud simile. Vnde, qui habet iter, non continuo actum habet: sed qui habet actum, iter habet, eoque vt potest etiam sine iumento. Haec omnia habentur, instit. de feruit. ruff. praed. in princ. & l. prima, ff. eod. tit. Vtrobique autem exponunt glossae, quod qui habet actum, habet etiam iter, quoad commoditatem, non verò quoad feruitutem: quia sunt feruitutes diuersae, vt constat ex l. loci. §. 1. ff. si feruit. vend. ex l. 1. ff. de adm. leg. & ex l. 1. mater. §. si quis iter. ff. de except. rei iudi. Ceterum non video quomodo ius actus nò includat ius eundi & ambulandi, & ius tantum agendi iumenta aut vehiculum, atque ex vtroque tanquam ex partibus integralibus coalescat, quae partes ad iuricem sunt separabiles, vt si vni concedatur ius tantum agendi iumenta & vehicula, de negato ei iure eundi & ambulandi, & alteri ius tantum eundi & ambulandi, ac proinde nulla feruitus itineris. Atque l. loci citata, de actu hoc posteriori modo accepto, pro nudo iure ad agendum, ex poni possit. Lex verò si mater, ob id aduersus eum, qui petit seruitutem actus, docet, non obflare exceptione rei iudicatae, eo quod succubuerit antea petendo feruitutem itineris in eodem praedio, quoniam ex diuersa causa & titulo obuenire debent feruitus actus, à praefata seruitute itineris, circa quam dicitur antea fuit. Lex verò l. ff. de adm. leg. eandem difficultatem continet, siue dicas de interdicta ratione feruitutis actus (integrum iumentum eam feruitutem) esse feruitutem itineris, tanquam partem illius, siue commoditatem eius feruitutis: intellegendamque, proinde videtur illa lex, quando de mente testatoris non constat, femouere intendisse, seruitutem itineris, aut commoditatis feruitutis itineris, à feruitute actus, sumi praesè pro iure nudo ad agendum, sine iure ad eundem & ambulandum, quae duo

iura constat potuisse diuidere testatorem, & concedere vnum praesè, denegando alteri: atque, si constaret, eam fuisse suam voluntatem, idque sufficienter expressisset, illi esset standum: quod autem legatur feruitutem actus, sine alia exceptione, legasset vtrique feruitutem, quae vtrumque includit, & distincta est à feruitute itineris, tanquam includens ab inclusio, ac proinde adimendo iter per id praedium, nò censetur ademisse feruitutem actus, quae absolute sumpta vtrumque includit.

Seruitus autem viae, est ius hominis eundi, ambulandi, & agendi: nam via, iter, & actum, in se continet, vt habetur instit. de feruit. rustic. praed. in princ. & l. 1. ff. eod. tit. & insuper addit, ius trahendi lapides, & trabes, & similia alia, atque deferendi hastram eleuatam per id iter sine fructuum praedij, quod denegata sunt habentis ius tantum itineris aut actus, vt haec omnia habentur l. qui sella, ff. de feruit. ruff. praed. dior. l. 3. tit. 3. par. 3.

Via, quoniam aliud pacto non fuit definitum, lege est constitutum, vt habeat latitudinem octo pedum, vbi inflexiones seu anfractus non habuerit: in parte autem inflexionis esse debet sedecim pedum, vt flecti vehiculum commodè per eam ibi possit. Ita habetur l. vi latitudo, & l. via constituit, ff. de feruit. ruff. praed. ael. 3. tit. 3. par. 3. Atque in hoc differt feruitus viae à feruitute itineris & actus, quae lege non habent definitum, quante latitudinis esse debeant. Ac in eis feruitutibus, & etià in feruitute viae, quando à principio, quando concessa sunt, expressum fuit, cuius latitudinis esse deberent, et tunc expressioni ac conuentioni est standum. Quando verò nò fuit expressum, & partes inter se postea conuenierint, conuentioni postea de communi consensu facta est standum: si verò inter se non conueniant, arbitretur assumentus, qui latitudinem definiat, quantum iudicis circumstantijs concurrentibus, sufficiens iudicatis fuerit, vel ad nudum iter, vel ad agendum iumenta, aut vehiculum, pro qualitate loci ac consuetudine regionis. Ita habetur l. certo, §. latitudo, ff. eod. tit.

His ita constitutis, duo interdicta prohibitoria, aut duae partes vnius interdicti, traduntur circa iter, actum, aut viam, quae explicata sunt. Primo interdicto, primae parte interdicti, prohibetur eum, qui nec vi, nec clam, nec precario, itinere, actu, vel via, triginta saltem diebus intra annum vsus est per praedium alienum in suum praedium rusticum, impediri eo vti: quin potius defenditur in ea quali possessione, & tentione eius feruitus, vt illa utatur interitum dum non probatur sufficienter, eum talem seruitutem non habere: annus verò computandus est, retro à puncto, quo, impeditus vti eo itinere, actu, aut via, iure est contestatus, id interdictum aduersus impediendum intendendum. Ita habetur, leg. 1. in princ. ff. de rei. actuque pri. Neque, vt hoc interdicto gaudeat, satis est, vltimum fuisse mel eo itinere, actu, aut via, intra eum annum, vt in interdicto de aqua quotidiana, vel aestiua, est satis, dictumque est supra, 704. sed necesse est, vt triginta saltem diebus, sine cotinus, siue interpolatis, sit vsus, alioquin eo non gaudeat. Quia, non cohibetur permitti aqua duci ex fundo alieno, vel per fundi alienum, familiaritatis gratia, sed solum habentis ius ad illam ducendum, & illudque multo non impeditur conuenit tran situs per fundum alienum, idcirco ius statuit, vt in illo alio interdicto sufficeret vnus actus, non verò in hoc, ut Bart. ait, & Capolla de feruit. ruff. praed. c. 3. nu. 27.

Quamuis autem, vt hoc interdictum concedatur, necesse non sit, eum, cui conceditur, iterè habere eam feruitutem, iusve vtrius eo itinere, actu, aut via, sed eo interdicto gaudeat, modo triginta illis diebus tali itinere, actu, aut via, sit usus, esto verò in re ius ad id nò haberet, quia eo ipso censetur esse in quasi

possessione iuris illius, tuendusque proinde in ea est A
interdictio illo, nihilominus, vt eo gaudet, necesse
est, vt iterius vltus eo itinere, actu, aut via, credens se
eam feruitutem habere, alioquin eo non gaudet, vt
habetur. l. vic. ff. de itin. actuque priuat. & l. vic. ff. que
admod. feruit. amitt. Vnde oritur dubium, an ipse
probare debeat, vltus fuisse eo itinere, actu, aut via,
credendo se vti iure suo, an ad aduersarium spectet
probare contrarium, & qualis probatio sufficiat, at-
que vtrum sit satis vtentem iuramento affirmare, se
vltus fuisse credendo, se vti iure suo. Hoc dubium
tangunt gloss. l. i. in prin. verb. vltus sit. ff. de itin. actu
que priuat. & Capolla vbi supra. numer. 27. vbi re-
fert multorum opiniones. Arbitror autem, vtentem,
quique sibi subueniri hoc interdictio petit, interro-
gandum esse, qua ratione ductus, fuerit arbitratus, se
iure suo fuisse vltus. Quod si verisimilem rationem
reddat, que, attentis circumstantijs concurrentibus,
verisimile iudici efficiat, eum id credendo, vsu fuis-
se itinere illo, actu, aut via, neque contrarium omni-
no persuadent, qua aduersarius proposuerit ac o-
bicerit, defendendum esse in sua quasi possessione:
quia toties eum eo anno fuisse vltus eo itinere, actu,
aut via, prae summatione ea de re facit ex ipsamet iu-
ris dispositione, que in eo euentu concedit id inter-
dictum. Si tamen aduersarius postulet, vt ab eo exi-
gatur iuramentum, num. credendo se vti iure suo, eo
itinere, actu, aut via, sit vltus, cogendus est id iurare,
atque si renuat, denegandum ei est interdictum. Si
vero coniectura sint, qua suadeant eum, non crede-
do se vti iure suo, vltus fuisse eo itinere, actu, aut via
tunc denegari ei debet id interdictum, nisi sufficien-
ter ipse probet eam suam credulitatem. Atque id fa-
ne est, quod habetur. l. i. §. Iulianus ait. verb. Viua-
nus. ff. de itin. actuque priuat. dicitur. *Enim, qui, quod
vltus occupauerit viam publicam, aut quod interrupta
sit, ruina, biatis, aut alio impedimento, per proximum vi-
cini agrum iter fecit, esto frequenter iter fecerit, puta tri-
ginta, aut pluribus diebus, non copetere ei hoc interdictum,
quia talis vltus in eo euentu reputatur non vltus non tam
quia precario consensu eo itinere vltus, qua quia propter
necessitatem in publicum bonum consensu concessus,*
quin & praecipuum tunc non impediri, ut habetur,
leg. si locus. §. vlt. ff. quemad. feruit. amitt. cuius ver-
ba sunt: *Cum via publica, vel fluminis impetu, vel ruina,
amissa est, vicinus proximus viam praestare debet.*
Quare nulla ratione in eo euentu ceterendus est, quod
fuerit vltus. Idem est dicendum, si propter simile im-
pedimentum desit vti via priuata in suum praedium
per fundum vicini, eaque necessitate copulsus, iter
sepius facit per alium agrum alterius vicini in suum
praedium, dum id impedimentum perseverabat: nam
tunc propter eandem rationem non conceditur ei
hoc interdictum, si a domino agri, per qua ea de cau-
sa iter facit, prohibeatur iter facere, vt eodem. §. Iu-
lianus ait, subiungitur.

9 Vt ei, qui triginta diebus, modo explicato, iter fa-
cit per agrum alicuius in rusticum suum praedium,
competat hoc interdictum aduersus prohibentem co-
tinuare iter per eum agrum, satis est, si triginta illis
diebus vltus sit eo itinere, vel per se, vel per suum co-
lonum, aut hospitem, vel domesticum, vel quencun-
que alium, qui nomine, intuitu vel ipsius, eo itinere ve-
teretur in idem praedium, esto ignoraret, cuius esse
ager, per quem ita iter cogerent: qui commemo-
rantur, leg. vii. teinetur, & quatuor sequentibus, ff.
quemadmodum feruit. amitt. Si tamē amicus meus,
qui arbitraretur ad se pertinere fundum meum, iter
faceret suo nomine per agrum vicini, credens debe-
re eam feruitutem habere, quem suum arbitratur, tunc
si bi, & non mihi, acquirit interdictum, vt pro-
hiberi ipse non possit. Hec subiunguntur. l. i. citata

ver. is cuius colonus, & l. 3. §. vti videtur. Excipi-
tur usufructuarius, & multo maiori eū rōne emphy-
teuta, aut vasallus: nam si ad vniū pertineat vltus in-
ctus, & ad alium proprietatis, si usufructuarius trigin-
ta diebus iter faciat per agrū vicini, sibi acquirit in-
terdictū, vt prohiberi non possit, non verò illud ac-
quirat proprietario, quin etiā a proprietario ipso iu-
re tunc prohibeatur transire per agrum illi vicini,
cōpetit et ei aduersus eundem proprietarium idem
interdictū. Quod si proprietarius etiam triginta die-
bus iuit per eundem agrum vicinum, & prohibeatur,
proprietario quoque competet idem interdictum ad-
uersus iter sibi prohibentem. Ita habetur, l. 3. citata.
§. sed enim per fructuarium.

10 Quando aliquis vti nō potuit itinere priuato hoc
anno propter inundationem, aut quia per violentiā
fuit impeditus, vel ob aliquod aliud impedimentum,
ex parte itineris, aut ex parte ipsius, qui eo vti debe-
bat, tunc, si anno antecedente id impedimentum,
vltus fuit eo itinere triginta diebus, per beneficium
restitutionis in integrum, ex clausula illa generali,
si qua alia iusta causa mihi subiebitur, de qua Disputa-
80. explicatum est, concedi maioribus restitutionem
in integrum repita die, id est, sumpta iterum die, à
qua cepit legitimum impedimentum, indeque com-
putando integrum annum retro, in quo triginta die-
bus vltus fuerit eo itinere, competet ei interdictum
hoc, vt defendatur in possessione talis itineris. Ita
habetur, leg. 1. §. si quis propter inundationem, ff. de
itin. actuque priu.

11 Si dominus fundi dominantis, qui in proximo
fundo feruitutem itineris suo fundo debet arbitraba-
tur, suum dominantem fundum ita alicui precario
concedat, vt in illis possessionem transeat, tunc,
esto hic, aut colonus eiusdem domini praedij domi-
nantis, a domino praedij feruitutis, petant precario
iter per id praedium, (cum tamen id non esset eis ne-
cesse) nihil domino praedij dominantis id nocet quo
minus, si intra annum triginta diebus vltus sit eo it-
nere, etiam per talem vltus coloni, aut eius, cui con-
cesserat (sunt praedium precario, si postea prohibe-
tur vti eo itinere, competet ei aduersus prohibentem
hoc interdictum: quoniam ad intentionem domini,
qua utebatur per se aut per illos nomine ipsius, eo it-
nere, est attendendum, non verò ad intentionē co-
loni, qui nomine ipsius illo utebantur, vt censetur
esse in possessione, aut quasi possessione, vltus illius
itineris tāquam sibi omnino debiti, etiam per actus,
quibus illi alij alia intentione eodem itinere uteban-
tur, quo fit, vt non precario censetur vsus eo it-
nere, esto duo illi alij precario intendissent eouiti.
Ita habetur, l. 1. §. si tibi fundum, ff. de itin. actuque
priuat.

12 Si quis vltus fuisse triginta diebus itinere in fun-
do proximo, tanquam sibi debito, posteaque in eod-
em anno precario a domino eiusdem fundi petijf-
set vltus eiusdem itineris, tunc etiam iam ex vltu illo
alio triginta diebus, non precario, sed tanquam sibi
omnino debito, cōparasset quasi possessionem eius
itineris, atque adeo ratione illius sibi competeret in-
terdictum hoc, si ei iter denegaretur, sanē non desin-
nit ei competere ex eo, quod postea precario vltus
eiusdem itineris petijfset. Ita habetur, l. 1. §. vlt. & l.
2. & l. penultima, ff. de itin. actuque priuat. Idem est
si antecessor in eo praedio vltus esset legitime triginta
diebus itinere per fundum vicinum intra eum an-
num, & postea successor quocunque titulo in eod-
em praedio dominante, precario postularat a vicino iter
per eundem fundum: nam tunc id illi non impedi-
ret, quominus sibi competeret idem interdictum ad-
uersus vicinum id iter sibi prohibentem. Ita habetur
l. penul. citata.

Si cum vltus esset triginta diebus itinere per fun-
dum

dum tuum, non vi, clam, aut precario, tu vendidisti
eum tuum fundum, atque emptor postea me prohibe-
bit, vltusque sum proinde deinceps eodem itinere
vi aut clam, modo tunc non sit elapsus integer an-
nus a pacto, quo triginta illis diebus eo itinere sum
vltus non vi nec clam, competet mihi aduersus em-
ptorem idem interdictum, quia adhuc est verum di-
cere, me vltus esse intra eum annum eo itinere tri-
ginta diebus nec vi, nec clam, nec precario; quod
est satis, vt mihi competat id interdictum aduersus
quemcunque possessorem eius fundi, qui me impedi-
derit eo itinere vti. Ita habetur, l. 3. in princ. ff. de
itin. actuque priu.

13 Siue ego prohibear a te ire per fundum tuum, si-
ue colonus meus prohibeatur, aut alius, qui nomine
meo eat, posteaque nihilominus eamus, dicimur vi
aut clam ire. Caterum, si ego ignorem, meum co-
lonum, aut alium, qui ita nomine meo, esse prohibi-
tum, & ego, minime a te prohibitus, eam, non cen-
seor vi aut clam, ire, quare, si intra annum eam ita
triginta diebus, ignorando colonum meum, aut a-
lium, qui ibat nomine meo, esse prohibitum, com-
petit mihi hoc interdictum aduersum te, si me post eo
triginta dies ire prohibeas. Ita habetur eadem l. 3.
§. item sciendum.

14 Eiusque comparatione domini fundi vi, clam, aut
precario, vltus est itinere per eum fundum, sicut si a
domino fundi prohibeatur, non competit illi hoc
interdictum aduersus talem dominum, na neque, si
is fundus transeat ad alium titulo hereditario, em-
ptionis, aut aliquo alio, nouitque successor cum pro-
hibeat vti eodem fundo, cōpetit aduersus eum hoc
idem interdictum, vt est satis per hic iurē: quippe
eum in toto iure praedecessoris hinc succedat. Ita ha-
betur ibidem, §. si quis ab auctore.

15 Quandoquocunque fundus aliquis in alium titulo ali-
quo transit, siue gratuito, siue oneroso, aut eodem ti-
tulo vltus fructus, aut vltus illius, is adeptus est, nec
si triginta diebus eo anno ipse, vel antecessor illius,
vltus est, modo supra explicato, itinere, aut via, per
fundum vicinum, vel in parte eorum dierum vltus
est ipse, & in reliqua parte antecessor, vtique, si pro-
hibeatur vti eodem itinere aut via, competet ei hoc
interdictum aduersus prohibentem. Idem est, si v-
nus mandato alterius emit praedium dominans,
& qui emit, & is, cui emptus est, vti similiter sint it-
nere, aut via, per agrum vicinum in id praedium tri-
ginta diebus, aut etiam in parte eorum dierum ven-
ditor eo vltus fuerat, tunc, si ei, cui venditus fuit, pro-
hibeatur vltus eiusdem itineris, aut via, competet ei
hoc interdictum aduersus prohibentem. Ita habetur
l. 3. citata §. hoc interdictum & ei.

16 In hoc interdicto agitur simul ad interesse, nemi-
pe, vt si is, qui prohibet, admonitus a prohibito vt
desistat, quoniam est in legitima possessione eius it-
neris aut via, triginta diebus, non desistat, soluat
prohibito interesse, hoc est, quantum sua prohibiti-
tererat, non esse prohibitorium: vt si ea ratione col-
ligere non potuit fructus sui praedij, aut maiori cum
sumptu eos collegit, vel aliqua alia ratione ex ea pro-
hibitione damnatum aliquod emerit, aut lucrum
conclauit. Ita habetur eadem l. 3. citata. §. in hoc in-
terdicto.

17 Hoc interdictum solū competit, vt eousque quis
non impediatur transire per fundū alienum in suū,
quousque transisse triginta diebus in eo anno consti-
terit per talem vicinum fundum: si enim aliam, aut
maiores, viam conseruare voluerit per eum fundū,
vltius progrediendo, illamve extendendo in lon-
gitudine, prohiberi tunc in punte potest. Ita habetur
l. 1. §. Iulianus ait, ff. de itin. actuque priua. Hae de
interdicto, primae interdicti parte.

18 Secundo interdicto, secundave interdicti prohi-
Tom. III. Pars Posterior.

bitoria parte, quia is, qui feruitutem itineris, adus,
aut via, per alium fundum habet, nisi illa reficiat,
quando opus id fuerit, non potest commode illis vi-
ti, inhiaberet eum, qui nec vi, nec clam, nec precario,
vltus est per fundum alienum itinere, aut via ali-
qua, triginta diebus in eo anno, modo precedente
interdicti parte explicato, si reficere illa velit, prout
ius ad id ei competet, non impediri id facere. Si ta-
men dominus fundi alieni petat, sibi cauere de dam-
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi vere eam feruitutem competere. Alioquin et
denegatur hoc interdictum. Quia enim longē ma-
ius praedictū est, quoniam reficere, onpne face-
re, in fundo alieno, quam permitti continuari vltus
no insecto, si quod timet sibi ex ea refectioe ac
opere posse euenire, cauendum ei est, alioquin per-
mittere non tenetur eam refectioem. Praeterea is,
cui hoc interdictum concedendum est aduersus re-
ficere prohibentem, duo simul probare prius debet,
alioquin ei non conceditur hoc interdictum. Pri-
mum est, se vltus esse eo itinere, aut via, triginta
diebus eo antecedente anno. Secundum verò est,
sibi

modi refectionem necessaria afferet. ea asportare. Id tamen sublatum est, quia minime necessarium erat exprimi interdicitur: eo quod id necessarium sit ad refectionem: & cui refectione conceditur, concessum eo ipso censetur id, sine quo refectione esse non potest: atque ad eo quando prohibetur impedire aliquem reficere aliquid, censetur eo ipso prohiberi impedire illum asportare necessaria ad eam refectionem. Et quamvis fas sit egredi id iter, aut viam, per eundem fundum, quantum necesse sit ad asportandum necessaria ad refectionem, vt habetur. leg. refectionis, ff. communia praed. id tamen intelligendum est, dummodo id fiat cum quanto maiori compedio id commodè fieri possit, & cum minori detrimento domini talis fundi. Hac habentur. l. 4. & 5. in prin. ff. de itin. act. qua priu. Hoc loco obseruato, quantum ad principio conceditur seruitus itineris, aut viae, per aliquem fundum, ceteri concessam viam ac commodatam, ac proinde ceteri concessum, vt fiant, quae ad talem viam necessaria sunt, etiam consuetudo gradus, quibus commodè ascendatur, si ita necessarium sit. & rumpendo, aut exquando in eo fundo, atque edificando, quae necessaria fuerint ad commodam viam, prout concessa est intelligenda. Ita habetur. l. si iter. ff. de seru. & affirmat Capolla de seru. vrb. praed. c. 22. nu. 6. idem quoque est de alijs seruitutibus humilibus, id tamen fieri debet expensis eius, cui seruitus est concessa.

Hoc interdicitur de itinere aut via reficiendis copetit cuiusque successori in praedio dominante, & aduerfus quemcunque successorem in praedio seruiente, modo similiter successores probet, sibi competere eam seruitutem, & per se, aut per suum antecessorem, vnum fuisse eo itinere, aut via, triginta diebus eo anno. Et quamvis possessor dominantis praedij non offendit titulum, quem ea seruitus tali praedio debeat; si tamen ostendat, possessores eius praedij dominantis, à tempore de cuius initio non extrat memoria, fuisse in possessione eius seruitutis, id satis est loco tituli. Cum enim eiusmodi seruitus discontinua sit, non minori tempore praescribitur, quam de cuius initio non extet memoria: in ea verò praescriptione titulum antecessisse praesumitur vt disp. 70. ostensum est, atque eo ipso, quod seruitus aliqua legitime est praescripta, ea legitima praescripta incipit habere rationem tituli dominij, aut quali dominij, rei legitime praescripta. Hac habentur. l. apparet. §. hoc interdicitur. ff. de itin. act. qua priu.

DISPV. 709.

Quousque cuique liceat edificare in suo solo proprio, aut non liceat, quia id cedit in alterius, aut in boni communis, damnum, seu praedijudicium.

SYMMARIVM.

1. Edificare licet unicuique in suo solo, siue area, & in ea in altum se tollere vsque ad caelum, eam non aggrediendo, esto inde detrimentum vicino sequatur, nisi seruitus sit in contrarium, aut statutum, vel consuetudo praescripta loci alicuius aliquid habeat.
2. Seruitus altius non tollendi, intelligitur edificando: unde planta apponi ibi possunt, esto fini aduersentur, ob quem constituta est ea seruitus. Seruitus vero ne luminibus officiat, intelligitur quacumque re, etiam plantis.
3. Aedificia in hoc regno attolli non possunt cum detrimento, vt multum secreta domorum vicinarum pateant.

4. Aedificia siue de nouo fiant, siue longe antea sint facta, fas est de iure communi aperire in illis quascunque fenestras, etiam si inde pateant secreta vicinorum, nisi seruitus sit in contrarium. Si tamen quis, prohibitus facere, aut aperire aliquam, desisteret de cem annis inter praesentes, & viginti inter absentes, praescripta aduersus eum esset seruitus, vt illam aperire non possit.
5. Circa aedificia quae Lusitano iure liceant, aut non liceant.
6. Seruitutem ne se attollat, aut ne fenestram faciat aut aperiat, potest quis cogi vendere monasterio, aut alteri loco publico, quando inde notabile damnum sequeretur monasterio, aut loco publico. Et num aliquando cogi etiam possit comparatione priuati.
7. Aedificium attollere, & fenestram aperire, quamuis liceat cuius, si tamen ad emulacionem id officiat, hoc est, non animo ostendi iure suo, sed ex odio, vt noccat, impeditur, cogiturque factum destruere. Et quando censendum sit factum ad emulacionem.
8. Aedificare, aut tenere fortalium in consimili imperio, aut regni, sub quibus penis prohibentur. Hodie de iure huius regni omnino est prohibitum facere in quo cumque alio loco fortalium, etiam si in itinere faceret domum ad habitationem propriam id fiat. De iure vero communi licebat, nisi ad emulacionem, aut cuius grauis scandalum alicuius oppidi fieret.
9. Fortalium reficere quousque liceat.

Statuenda est haec regula. Vnicuique fas est edificare in suo proprio loco, in suae area propria, vt libere, atque in altum in ea se attollere vsque ad caelum in directum illum non egrediendo: quoniam totum spatium vsque ad caelum in directum, quod ea area respicit, ad eum pertinet, cuius est ea area ac solca. Excipitur ab hac regula, nisi alteri seruitus in contrarium debeat, aut nisi statuto sit aliud in commune bonum sanctum, vel consuetudine praescripta introductum. Regulam hanc affirmat communis doctorum sententia, qua Ant. Gom. l. 46. taurin. 6. refert ac sequitur. Consentit Capolla de seru. vrb. praed. c. 27. nu. 4. & c. 40. a nu. 1. eam autem probant l. altius. C. de seru. cuius verba sunt. *Altius quidem aedificia tollere, si domus seruitutem non debeat, dominus eius minime prohibetur.* Et idem habetur. l. si in aedibus, statim ibi sequenti. l. si opus. §. si iussero. vers. in opere. l. si vitem. §. penult. ff. quod vi aut clam. l. vlt. in princ. vers. quia caelum, ff. de seru. l. cum eo. l. Imperatores, & l. cuius. ff. de seru. vrb. praed. & alijs iuribus. Neque refert, quod inde detrimentum, etiam magnum, sequatur vicino: quoniam neque iniuriam illi facere, neque damnum illi dare, censetur, si per accidens id illi sequitur, dum ita iure suo vtdo aedificat, vt ex colat, & ex l. luminum. §. vit. atque ex leg. Proculus, ff. de dam. infect. Neque est eadem ratio de loco publico & de loco priuato. Nam commoditas ex loco publico, omnibus debet esse communis, ac proinde, cum praedijudicio aliorum, qui inde priuatus commoditate luminis, aut aliqua alia, nulli fas est in eo edificare: neque princeps potest ad id facultate concedere, nisi pro maiori alio bono: neque si concedat facultatem alicui aedificandi in loco publico, intelligenda est cum praedijudicio alicuius alterius, nisi id exprimat, vt habetur. l. 2. §. merito, & §. si quis a principe. ff. nequid in loco pub. & Disput. 709. copiose dictum est, affirmatque communis doctorum sententia, quam Anton. Gom. numer. 6. citato refert ac sequitur. Si quis verò in suo loco proprio aedificet, iure suo vitur, neque curare tenetur de damno priuationis commoditatis, quae vicino proueniebat

1. ex eo, quod solum suum, areae suae, non occuparetur edificatio vsque ad caelum, neque ordinata caritate tenetur postponere commodum ipsius proprium, ad quod ius habet, proximi commodum.
2. Quando seruitus debetur, tunc nihil fieri potest in ea area, aut loco, quod sit contra seruitutem debitam. Vt si domus tua seruitutem habeat, vt altius non tollatur, aut paries tuus, vel area tua, seruitutem habeat, vt vel ibi nulli aedifices, vel non tollas altius, quam vsque ad certam distantiam, tunc tollere amplius non potes. Obserua verò, seruitutem altius non tollendi, intelligi aedificando, vnde ea seruitus non impedit quo minus arbores ibi plantentur, etiam si supra eam altitudinem te tollant, & luminibus domus, comparatione cuius est ea seruitus, officiant, vel prospectu eius domus impediatur, & causa, seu finis imponendi eam seruitutem fuerit, ne luminibus ea ratione officere, vel ne prospectus eo aedificio impediatur: quin esto quando seruitus altius non tollendi constitueretur, expressè diceretur, imponi non luminibus officiat, aut ne prospectus impediatur, fas esset arbores cum eo destinatione plantare: quoniam nominis eius seruitutis solum intelligitur, ne tollatur aedificando. Si autem seruitus esset constituta in aliquo loco, ne luminibus alicuius domus officeretur, aut ne prospectus impediatur, tunc ne plantis etiam id fieret, intelligeretur, ac proinde plantae, quae prospectum impediunt, aut quae luminibus officere, esse tollendae. Vt nunque habetur in expresse l. aedificia iuncta l. quod a rem. ff. de seru. vrb. praed. & affirmat Capolla de seru. vrb. praed. c. 27. nu. 4. & c. 40. a nu. 1.
3. Vt verò simul miteamus, quod statutis non licent, obserua. Quamuis, stando in iure communi, fas sit vicinique se attollere vsque ad caelum aedificando in suo proprio solo ac area, de iure tamen huius regni. l. 2. §. 1. par. 3. in bonum commune ac vicinorum adhibitam eide eiusmodi limitationem. E pnedela alzar quanto se quisere, guardando se roda via, que non delectura mucho las casas de sus vecinos. Vbi vides, impediri posse attolli domum in hoc regno, quando esset cum praedijudicio vicinorum, quia scilicet inde multum patenter secreta domorum ipsorum: quando verò id non esset in causa, quod multum patenter habitantibus in domo, quae attollitur, secreta domorum aliorum, impediri non posset attolli. Quando autem censendum esset, multum patere, quae in domibus vicinorum fierent, vt in praedij posse attolli, iudicis prudentis arbitrio id iudicandum relinquitur. Item si is, qui attolleret domum, ita disponeret fenestras domus suae, vt id incommodum vicinis non sequeretur, attollere se posset, quantum vellet. Lusitanum hac de re, simul cum iure eiusdem regni circa fenestras, subiicitur.
4. Ex eadem regula proposita facile patet, quod quando seruitus in contrarium non est imposita, aut obligatio alia ad id peculiaris non interuenit, fas est cuiusque aedificari in proprio solo ac area aperire fenestras, aut fenestras, in eo aedificio, idem quoque efficere posse progrellu temporis quocumque tempore voluerit in eo aedificio longe antea constructo, esto nunquam ibi aperta fuerint fenestras, & esto inde conspiciantur interiora domorum, aut hororum, vicinorum, vel aliud detrimentum per accidens inde eis sequatur, idque quando non est statutum aut lex in contrarium, vt nulla talis repetitur de iure communi. Ita affirmat Capolla de seru. vrb. praed. c. 62. nu. 1. & communis doctorum sententia, quam Ant. Gom. vbi sup. n. 7. refert ac sequitur. Excipe, quod quis aedificet in suo solo aggredietur, & relinquere aliquam fenestram in aliqua parte eius aedificij, prohibebitur; a vicino, desisteret, atque elaboraretur decem anni inter praesentes, aut viginti inter

absentes, in quo tempore, prohibitus, eam non aperiret: nam tunc vicinus ea quali possessione, quod eam, prohibitus, non aperiret tunc eo tempore, praescriptis, comparalique censetur eam seruitutem, vt ibi non aperiret. Idem esset, si, post constructum iam antea aedificium, tentaret in aliqua parte illius aperire fenestram, ac prohibitus, desisteret, elaborareturque eadem tempus: nam tunc similiter praescriptis, comparalique censetur eam seruitutem, vt Capolla & Antonius Gomez vbi supra cum communi doctorum sententia affirmant. Consentitque glossa. r. l. qui luminibus, ff. de seru. vrb. praed.

Iure Lusitano libro 1. titulo. 49. §. 26. circa hoc, & circa dicta. §. praecedente, sic sancitum legitur: *Item qualquer que teuer casas, ou casas, pode nellas fazer cirado (terrado) no ltrio vocant) com portais, e janelas, e freixas, e portacas, quantos elle quiser, e alcaz se quanto quiser, e tolher o lume a qualquer outro seu vecinho dante si se quiser. Por em nin burra ne poder aa fazer freixas, ne janelas, nem cirado com portais, sobre casa, ne sobre quintal doutro, porque o de culbra, que este coninto a parede onde assi quer fazer a ianella, ou freixa, ou cirado, sem conta alguma se meter em meio. E bem poder aa fazer cirado com parede tam alta, que se non possa geytar sobre ella, para ver a casa, ou quintal doutrem. E assi quem quiser poder aa fazer na sua parede, sobre e telhado, ou quintal, doutrem, see terra por onde semente possa aver claridade. E quando o outro sobre que se faz se quiser alevantar, poder lha a fazer tapar, posto que seia passado do anno e dia, ou outro qualquer mais tempo que elle se se fizesse. & §. 27. additur: *E tendo algum seita ianella, ou freixa, ou cirado, com portais, nem caso, que o non possa fazer, e depois de ser passado anno e dia, ea parte era presente no lugar onde se fez, ia lha non poder aa fazer des fazer, posto que se alevantar qua. §. 28. additur: *Item em beco non poder aa fazer algum ianella, nem portai, saluo por licença dos almotaces, e officiaes de camara, a qual lha de dar em se vicem que tem necessidade, e de non traximto periuicio. §. 29. subiungitur: *Item quando alguma pessoa tener alguma ianella aberta em sua parede, sobre alguma azinhaga, que for tan siraeta, que non passe de quatro palmos, e que non aia nella portas, semente correiras, agnas, dos telhados por ella, non se pode o outro vezinho alzar tanto, quello tolha o lume da ianella, mas poder se a alzar a tee direito da ianella, em modo quel he non tolha o lume, e mais non. §. 30. additur: *Item se alguma pessoa teuer ianella, ou beyras de telhado em alguma parede, que seia sobre casa do outrem, e des fazer esa parede, ou lha cabir, ea quiser renouar, ou refazer de nouo, non poder aa hi fazer maior ianella, nem beyras, nem em outra lugar, se non como adante aua, nem poder aa hi fazer mais ianellas. §. 31. subiungitur: *Item se alguma pessoa tener huma casa de huma parte da rua, eo outro seu vezinho quer fazer casa da outra parte da rua, ou se ia dantes a casa era seita, e quer nella a brir portai de nouo, ou quer hi fazer ianella, ou freixas, non o poder aa a brir, nem fazer, de reito do portai, ou da ianella, ou da freixa, do outro seu vezinho, que moua da outra parte da rua, saluo se dante, hi oue ia o dito portai, ou ianella, ou freixa, onde boora quer abrir: porque entonce a poder aa fazer, no proprio modo e maneira que dante se itaba. E por em desiuado do outro, o poder aa fazer. Et §. 35. habetur: *Item se algum teuer ianella sobre alguma quintal, ou campo, doutrem, e aquelle, cujo for o quintal, ou campo, quiser hi fazer casa, non poder aa fazer parede ta alta, que tape a ianella, que ante hi era seita, se passar de anno e dia, que era seita. Por em se o que quiser fazer a dita casa, quiser leixar a azinhaga de sua vara e quarta de medir, panno en larguo, bene poder aa fazer a dita casa, e alzar se quanto quiser. Et §. 36. additur, *Itẽ se hũa casa for de duos senhorios, de quẽ a que de hu delles seia o sotã, e doutro o sobrado, non poder aa********

dicauerit. Nescio tamen cur hoc appellandum non sit delictum nisi culpa tua lata, aut leui, dati, perinde atque quod ex simili culpa dant medicus, chirurgus, aduocatus, & similes alij, de quibus Disp. 697 est dictum, verum censetur delictum damni culpa ipsorum dati.

3 Quando aliquis deicit aliquid ex domo, aut ex alia simili re, vnde damnum est sequitur, quouique deiecitens ipse teneatur lege. Aquilia ad damnum, aut etiam in penam, tanquam ex vito deiectione ipsius, Disp. 697, præteritum. §. quando aliquis cedit, & §. peccatititer, est dictum. Instructa de obligat. quæ ex delicto à §. primo, & l. præns, & sequentibus. ff. de ijs qui deiecer. vel effud. habetur. Quando de domo alicuius aliquid est eiectum, vel effusum, siue in via publica, siue in priuata, siue in aliquo alio loco, per quem solent homines transire, aut in quo solent commorari, vt habetur. l. prima, in prin. & §. i. ff. de ijs, qui deiecer. vel effud. atque adeo vt summam dicam, ita vt merito extimari deberet, nocere alicui posse, (in telige, nisi proclamari prius fuit, ita vt transeuntes, aut ibi existentes, editare optime potuerint id damnum, & ipsorum culpa euitatum non sit, vt Disp. 697, citata explanatum est) atque ex ea deiectione, aut effusione, sequitur est damnum, tunc non sit in corpore hominis liberi, tenetur, qui in ea domo habitat tanquam caput illius, soluere illud duplum, esto ipse in nulla fuerit culpa, sed aliquis suorum domesticorum, aut hospitem, vel in ea domo quauis ratione existentium; & quia tenetur, esto ipse in nulla fuerit culpa, sed alius, qui id deiecit, aut effudit, idque ex rationabili optima iuris dispositione in commune bonum, ad ceterorum securitatem, & vt habitantes domos, tanquam eorum capita, cautiore sint, ne ex eis similia damna eueniant, iniunctio eis co ònere, vt resarciat similia damna facilius, puniri que facilius eiusmodi delicta possint, in inquirentibus ipsis postea maiorem facilitatem domesticos suos malefactoribus, ab eis que recuperantibus, quod loco eorum soluere, dicitur teneri, non quidem ex delicto, sed ex quasi delicto, vt habetur. §. i. in ff. de oblig. quæ ex quasi delict. Hæc habentur. l. i. in prin. & §. tuæ in factum, & l. penult. ff. de ijs qui deiecer. vel effud. & l. 25. tit. 15. part. 11.

Quando de navi aliquid est effusum, aut eiectum, & nocuit, vtilis etiam actio datur aduersus caput eius nautis, vt solantur duplum eius damni, sicut datur aduersus caput domus, vnde aliquid est eiectum aut effusum, vt habetur. l. penult. §. vlt. ff. de ijs qui deiecer. vel effud.

4 Qui domum habitat tanquam caput illius, tenetur ad id duplum soluendum, siue ita inhabitat suam propriam domum, siue alienam, quam habeat conductam, aut in qua gratis concessa illi sit habitatio. Ita habetur. §. i. in ff. de oblig. quæ ex quasi delict. l. 1. §. hæc in factum, & §. habitare. ff. de ijs qui deiecer. vel effud. & l. 25. tit. 15. part. 7. Qui vero domum locauit, aut gratis concessit alteri ad habitandum, si ipse in ea simul non habitat, nõ tenetur ad id damnum, vt ex se liquet, & constat ex iuribus citatis: quoniam tenetur, qui tanquam conductor aut qui gratis eam domum inhabitat, & expressè habetur. §. hæc in factum. Si vero ipse habitat simul in eadem domo, tunc est distinguendum. Quoniam, si tanquam præcipuus eam totam domum habitat, esto alicui, quem tanquam domesticum, aut hospitem, habeat, cellulam locatam habeat, tunc ipse solus cogitur soluere duplum damni: poteritque postea illud recuperare ab eo, qui damnum dedit, siue sit ille vel domesticus, aut velut hospes ipsius, siue quicumque alius. Hospes autem non tenetur tanquam caput domus sed tanquam domesticus reputatur interim dum hospes est, vt habetur. l. prima. §. hospes. ff. de his qui

A deiecerint, vel effud. Si vero dormiunt domus solus habitat tanquam præcipuus partem eius domus; & partem aliam locatam, aut gratis concessam; alius, qui tanquam præcipuus illam etiam habitat, tunc lingui teneatur in totum, & æqualiter, vt dicitur, nisi constet, ex qua parte eius domus sit eiectum: nam tunc solus tenetur, qui tanquam caput eam partem domus inhabitat. Atque hæc omnia sunt, que intenduntur ac docentur. l. i. in prin. & §. i. ff. de ijs qui deiecer. vel effud. & consenti. l. 25. citata.

B Si filius familias seorsum à patre habitat in alia domo tanquam caput eius domus ac habitationis, (sic quod de iure communi. Itequentibus erat, quam de iure huius regni, aut Lusitanorum quod conuati, vt uere parte aut auo filij familias erant) tunc damnum datum ex domo filij non tenetur soluere pater, sed aduersus filium, tanquam aduersus eius domus caput, competit eadem. Idemque est si filius familias ex impetitia, aut negligentia culpabilis, in debite iudicatio quippe ex eo quasi delicto, aut delicto, non aduersus patrem, sed aduersus filium familias competit. Vtrumque habetur. §. si filius familias, in ff. de oblig. quæ ex quasi delict. & l. 1. §. si filius familias, ff. de ijs qui deiecer. vel effud.

C Quando multi habitant eandem domum tanquam capita, aut quia duæ familie permixta eadem habitant domum, aut quia habitant diuersas partes eiusdem domus, tunc non constat ex qua parte diuersæ habitationis eius domus id eiectum aut effusum sit, omnes, qui tanquam capita eam domum habitant, tenentur simul id duplum damni soluere, singuli in totum, ita vt quibus illorum indifferenter cogi possit id totum soluere. Vno vero integre illud soluente, cessat actio ex parte eius, cui id duplum est soluendum, aduersus reliquos. Qui tamen soluit loco omnium, repetit ab alijs, quod loco eorum soluit. Quod si constet, quis in particulari, id effundendo, aut eieciendo, damnum illud dederit, ille solus cogitur illud soluere, idque actio legis. Aquilia, vel immediatè ab eo, quod id damnum est passus, vel à capite domus, qui loco illius id soluendum locatam illi habebat tanquam hospitem eam cellam, vnde id eiectum est, atque etiam ex locato poterit, vt id sibi soluat. Quando autem constat, quis in particulari id damnum dedit, tunc si ille non eiecit solus, sed solus, qui in ea habitatione esset velut caput illius, tenetur id duplum loco illius soluere: reliqui vero, qui tanquam capita habitarent etiam eandem domum, non tenentur contribuere ad id duplum.

D Quando autem constat ex qua parte domus id eiecitum aut effusum, tunc qui eam partem habitaret, tenetur duplum totum eius damni soluere non vero qui partes alias eiusdem domus habitarent, esto non constaret, quis in particulari id deiecerit aut effuderit. Hæc habentur. l. 1. §. vlt. & tribus legibus sequentibus, ac l. 5. in prin. & §. inter dum, ac duobus sequentibus. ff. de ijs qui deiecer. vel effud. & l. 25. citata.

E Quando aliquid eiectum aut effusum est, ex aliqua domo, & id nocuit corpori hominis liberi, tunc si ille mortuus sit, cogitur similitè, qui tanquam caput eam domum habitat, soluere quinquaginta aureos, seu solidos: quos similitè repetit ab eo, qui id deiecit aut effudit. Ita habetur. §. ob hominem, in ff. de oblig. quæ ex quasi delict. l. 1. in prin. & §. sed cum liber. ff. de ijs qui deiecer. vel effud. & l. 25. tit. 15. par. 7. Lex verò 25. citata addit, dimidium huius quinquaginta solidorum soluendum esse hæredibus defuncti, & alterum dimidium soluendum esse fisco Regis. Atque idem affirmant glo. l. i. in prin. & §. hæc autem actio, verb. penalis. ff. de ijs, qui deiecer. & Bart. à Greg. Lopez. l. 25. citata relatus. Quia enim

enim æstimari non potest vita hominis liberi, ea pena in illo euentu statuitur, quando siue animo occidendi illo modo fuit occisus. Si vero, quod ita fuit eiectum, aut effusum, appositum, quod quidem corpori hominis liberi, non tamen eum interficit, soluit similitè, qui domum tanquam caput inhabitat, simpliciter damni æstimationem, computando iudicis arbitrio sumptus omnes curacionis, & valore mercedum omnium, quibus propter eam læsionem caruit, & quibus in futurum crebit, eaque similitè recuperabit postea ab eo, qui id damnum dedit. Ita habetur. §. ob hominem, in ff. de oblig. quæ ex quasi delict. l. 1. in prin. & §. hæc autem verba, ac l. vlt. ff. de ijs qui deiecer. vel effud.

F Actio, quæ aduersus caput familie competit ratione damni ex eo sequitur, quod ex ea domo aliquid eiectum aut effusum est, si damnum non sit in corpore hominis liberi, sed in vestibus, aut in aliqua alia re, est perpetua, transit in hæredes eius, qui damnum accepit, & cui ea actio competit: non vero aduersus hæredes capitis domus. Si vero damnum sit in corpore hominis liberi, atque is interfectus sit, tunc actio solum competit per annum, neque transit aduersus hæredes capitis domus, neque transit ad hæredes interfecti, & ratione qua hæredes sunt eo quod sicut in bonis corporis succedere nõ debent hæredes, ita neque in æstimatione eius damni succedunt: sed hæredes ex testamento, aut ab intestato, quales sunt con sanguine, agere possunt in team annum ad eam penam, à morte interfecti, aduersus caput domus, si toto eo tempore superstes sit, ipsi que in ea actione, quæ popularis est, id est, competit cuius de populo, præferunt cæteris, quatenus dimidium saltem eius penæ ipsi est applicandum tanquam hæredibus interfecti, ac proinde plus ipsorum inter est intentari eam actionem, quam cæterorum. Quod si damnum sit in corpore hominis liberi, neque inde sit interfectus, comparatione ipsius, interrum dum viuat, ea actio est perpetua: comparatione vero hæredum, ipso iam defuncto, solum competit per annum. Hæc habentur. l. i. in prin. & §. hæc autem actio, ff. de ijs qui deiecer. Consentit. §. vlt. in ff. de oblig. quæ ex quasi delict. Quo loco obserua, si ita percutus non statim est mortuus, sed sumptus fecit in vulnere, aut scitu, curando, & tandem ex illo mortuus est, hæredes non solum posse agere ad penam quinquaginta aureorum, ratione mortis ex eo scitu sequuta, sed etiam ad sumptus factos dum vixit, & ad mercedes suorum operum, quibus toto eo tempore fuit priuatus.

G Quando aliquid est appensum, aut appositum, supra viam, aut locum, per quem solent homines transire, aut in quo solent commorari, ita vt decidere, aut effundi, nocereque possit, tunc, si decidat, aut effundatur, ac noceat, ad idem tenetur caput domus, in qua est appensum, aut appositum, ad quod diximus teneri, si id ex eadem domo eiectum aut effusum esset: tenetur enim ad duplum damni, quod dederit, non in corpore hominis liberi, & ad soluendos quinquaginta solidos, si interficiat hominem liberum, atque ad sumptus, si illum non interficiat: reputatur quippe ac si ex eadem domo esset eiectum aut effusum: ac proinde ea omnia, quæ dicta sunt, quando aliquid eiectum aut effusum est de domo aliqua, sunt similitè dicenda in hoc euentu. Ita habetur. l. 1. §. cum quid suspenderetur. ff. de ijs qui deiecer. vel effud. §. cui similibus, iuncto. §. ob hominem, in ff. de oblig. quæ ex quasi delict. Et l. 26. tit. 15. par. 7. Quando vero aliquid est appensum, aut appositum, ita vt nocere possit transeuntes, aut subitus existentibus: tunc si ipse, qui id appositum, aut appensum, incidit in penam soluendi decem solidos, propter periculum, quod est, vt decidat, vel effundatur, ac no-

A ceat transeuntes, aut subitus existentibus. Is vero, qui domum habitat, tanquam caput illius, si id paritur esse appensum, aut appositum, quia videt aut scit ita esse appositum, aut appensum, & illud non remouet, aut ita facit apponi, vt cellet id periculum, incidit in eandem penam. Quare hæc pars eiusdem interdicti omnes & singulos id apponentes, aut appendentes, & habitantem domum tanquam caput, qui id patitur esse appositum aut appensum, comprehendit, singulique in integræ penam incidunt, integramque illam singuli tenentur soluere. Quod si mancipium alicuius id apponatur aut appendatur, domino ad id non attendente, mancipium incidit in eam penam; eaque de causa mancipij dominus tenetur vel eam soluere loco mancipij, vel tradere mancipium noxæ, loco illius penæ. Si vero dominus mancipij patitur id ita esse appositum, aut appensum, in domo suæ habitationis, iam tunc proprio nomine tenetur eam penam soluere: quia ipse iam est in culpa. Neque hæc pars interdicti loquitur, quando iam id decidit & nocuit, sed quando non decidit, decidereque poterat. Hæc omnia habentur. l. i. in prin. & §. pretor ait, & sequentibus. ff. de ijs qui deiecer. vel effud. §. cui similibus, in ff. de oblig. quæ ex quasi delict. & l. 26. tit. 15. par. 7. quæ ait dimidium huius penæ pertinere ad accusantem, & alterum dimidium ad fisco Regis. Vtrum autem, quando appositum fuit, & decidit, dominus domus, in qua fuit appositum aut appensum, teneatur ad vtramque penam, tam scilicet huius partis interdicti, quam prioris; Glo. l. i. in prin. & §. id quod verb. competit actio, in fine, affirmanter respondet, qui subscribit Greg. Lopez. l. 26. citata verò est damno dollado. Contrarium tamen existimo verum. Quoniam pena huius partis interdicti solum est imposita pro appensis aut appositis, quæ nondum ceciderunt, sed cadere & nocere possunt: quando autem iam ceciderunt ac nocuerunt, non habet locum ea pena, sed solum habet locum pena, prioris partis interdicti.

H Qui nauigij præcipuum curam habent, cauero, & stabularius, tenentur de furto & damno commissio in navi, cauero, aut stabulo, per eos, quorum ministerio imbi vtuntur: & quia in hoc euentu tenentur, non ex culpa sua, delicto quoque suo, sed ex culpa & delicto suorum, dicitur ipsi teneri, non quidem ex suo delicto, sed ex quasi delicto: ipsi autem perspiciant, quorum opera ac ministerio vtantur, quia cum eo onere id munus censentur ex iuris dispositione suscipere. Hæc etiam actio non solum competit ei, qui id damnum est passus, aduersus habitentem curam nauis, cauero, stabularium, sed etiam transit ad hæredes eius, qui id damnum est passus: non tamen competit aduersus hæredes habitentis curam nauis, cauero, aut stabularij. Hæc habentur. §. item exercitor, & §. vlt. in ff. de oblig. de quasi delict. Eo autem. §. vlt. habetur. nullam actionem, de quibus tota hac disputatione habitus est fermo, transire aduersus heredes eorum, contra quos conceditur. Atque hæc adiunge dicit Disp. 227.

I Vtrum autem commemorati tota hac Disputatione, aduersus quos competit solum actio ex quasi delicto, (excipe iudicem, qui sua culpa in debite sententiam tulit, quem ex proprio delicto teneri arbitror, atque in foro conscientie, nulla expectata sententia) teneantur id soluere in foro conscientie, ac ad quod actio aduersus illos datur, non expectata litis intentione aduersus eos, & quod aduersus eos tenentur, in foro conscientie, & ad quod datur, Disp. 713, examinabitur.